

UDK: 343.222

UDK: 343.796

Pregledni znanstveni članak

Doc. dr. sc. Ivan Zovko

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

NAČINI DOKAZIVANJA GOSPODARSKOG KRIMINALITETA

Sažetak

Autor uvodno iznosi kratka objašnjenja o pojmu i glavnim obilježjima gospodarskog kriminaliteta, ističući kriterije po kojima se gospodarski kriminalitet razlikuje od drugih oblika kriminaliteta. U nastavku rada autor analizira gospodarska kaznena djela prema pozitivnom kaznenom zakonodavstvu BiH, naglašavajući razlike koje postoje u propisivanju sadržaja bića pojedinih kaznenih djela, prije svega, diktirano stvarnom nadležnošću pravosudnih institucija i drugih institucija za njihovo gonjenje i procesuiranje. Glavni dio rada odnosi se na načine dokazivanja gospodarskog kriminaliteta, gdje je izložen kratak pregled radnji ovlaštenih službenih osoba i tužitelja. U radu je posebno naglašena međunarodna kazneno – pravna pomoć kao važan instrument u otkrivanju, dokazivanju i procesuiranju počinitelja gospodarskih kaznenih djela, te su navedene pretpostavke koje su potrebne za njeno pružanje. U zaključku su navedene prepreke u otkrivanju, dokazivanju i procesuiranju gospodarskog kriminaliteta kao razlozi malog broja procesuiranih kaznenih djela iz ove oblasti.

Ključne riječi: gospodarska kaznena djela, otkrivanje, istraga, težina dokazivanja, zakonska regulativa, ovlaštene službene osobe, međunarodna kazneno-pravna suradnja, posebne istražne radnje.

1. Uvodna razmatranja

Pojavni oblici gospodarskog kriminaliteta predstavljaju jedan od najznačajnijih izvora ugrožavanja nacionalne sigurnosti Bosne i Hercegovine. Univerzalna ili općeprihvaćena zakonska definicija gospodarskog kriminaliteta ne postoji. Dakle, nema jedinstvene suglasnosti na europskom ili svjetskom razini što su to gospodarska kaznena djela i koji je pojam odgovarajući kada govorimo o tim kaznenim djelima. Brojne su podjele gospodarskih kaznenih djela kako

u kaznenom pravu tko i u kriminologiji.¹ Tako, u Kaznenom zakonu Federacije BiH² gospodarska kaznena djela propisana su u grupi kaznenih djela protiv gospodarska, poslovanja i sigurnosti platnog prometa. Ostala gospodarska kaznena djela, u Kaznenom zakonu Federacije BiH obuhvaćena su u glavama kaznenih djela protiv imovine, slobode i prava čovjeka i građanina, kaznena djela iz oblasti poreza, kaznena djela podmićivanja, i kaznena djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti.

Definiranje pojma gospodarski kriminalitet može biti restriktivno i ekstenzivno. Restriktivni pristup određuje gospodarski kriminalitet kao ukupnost kažnjivih radnji počinjenih u području upravljačkih, izvršiteljskih i nadzornih funkcija u gospodarskim subjektima pri obavljanju gospodarske djelatnosti odnosno pri razmjeni dobara na tržištu. Ekstenzivni pristup određuje da gospodarski kriminalitet obuhvaća kažnjive radnje počinjene i izvan gospodarskih subjekata, ako su one povezane s upravljanjem i korištenjem imovine koja je pribavljena na nezakonit način.³ Gospodarenje imovinom obuhvaća ostvarivanje pravnih poslova u svezi s imovinom, odnosno ostvarivanje promjena vezanih za ekonomski ili pravni status. Pojavni oblici imovine su novac, stvari i prava. Gospodarstvo je fokusirano na gospodarenje imovinom, a gospodarski kriminalitet je negacija legalnih gospodarskih tijekova.⁴

Gospodarska kaznena djela mogu se podijeliti po više kriterija: 1) kaznena djela počinjena u korist fizičkih osoba, 2) kaznena djela počinjena u korist pravnih osoba, 3) kaznena djela počinjena na štetu pravne osobe, te 4) antikorupcijska kaznena djela.⁵

Gospodarski se kriminalitet pojavljuje u području poslovnih aktivnosti subjekata iz svih gospodarskih, ali i izvan - gospodarskih odnosno društvenih djelatnosti. Često se gospodarski kriminalitet pojavljuje i kao ilegalna aktivnost koja je počinjena od strane službenih osoba i političara za izravnu osobnu

¹ Detaljnije o tome vidi u: Roksandić Vidlička, S., Šamota, M., *Političko - gospodarski kriminalitet, Prošireno oduzimanje imovinske koristi: Qua radiš Hrvatska?*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 22, broj: 2/2015, Zagreb, str. 523. - 557., Derenčinović, D., *Mit o korupciji*, Nocchi, Zagreb, 2001., str. 33., Dragičević -Prtenjača, M., *Kaznenopravni aspekti pasivnog podmićivanja u hrvatskom pravnom sustavu*, Zagreb, Pravni fakultet, 2014.

² Kazneni zakon Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, broj: 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10,42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17.

³ Detaljnije o tome vidi u: Orlović, A., Pajčić, M., *Policijski izvidi kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 14., broj: 2/2007., Zagreb, str. 695. - 738.

⁴ Detaljnije o tome vidi u: Novoselec, P., *Gospodarska kaznena djela*, Hrvatska pravna revija, broj: 5/2001, Zagreb, str. 71. - 75.

⁵ Novoselec, P., op. cit. str. 70.

korist. Definicija jasno daje do znanja tko su glavni počinitelji kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta, dakle uglavnom u supočiniteljstvu ili sudioništvu s odgovornim osobama u pravnim osobama ili fizičkim osobama koje obavljaju gospodarsku djelatnost.⁶ Sukladno tomu, predmet kriminalističkih istraživanja gospodarskog kriminaliteta su relevantne okolnosti u poslovanju i financijskih tijekovima u obrtništvu, trgovini, prometu, građevinarstvu, bankarstvu, turizmu, državnim institucijama, te ostalim djelatnostima različitih subjekata iz privatnog i javnog sektora.

2. Osnovna obilježja gospodarskog kriminaliteta

U kaznenopravnom reagiranju na gospodarski kriminalitet nužno je spomenuti njegova glavna obilježja. Odrednice ili elementi sadržaja gospodarskog kriminaliteta odnose se na njegove uvijete tj. počinjenja teških kaznenih djela, usmjeravanje nezakonite dobiti u legalne gospodarske i financijske tijekove, prilagodljivost počinitelja ili zločinačke organizacije, metoda i načina djelovanja, stjecanje financijske dobiti i društvene moći, međunarodno ili transnacionalno obilježje.

Jedno od glavnih obilježja gospodarskog kriminaliteta je njegova prikrivenost. Ona ukazuje na opasnost neotkrivanja predmetnih kaznenih djela. Tako se počinjenje kaznenog djela najčešće manifestira kao redovno i regularno ponašanje, a ponašanje počinitelja je normalno i uobičajno. Pri tome, gospodarski kriminalitet po osnovnim je značajkama svoje aktivnosti vrlo blizak djelovanju legalnih gospodarskih subjekata. Upravo je osnovna pretpostavka širenja gospodarskog kriminaliteta načela, metode i organizaciju što više prilagoditi i približiti djelovanju legalnih gospodarskih subjekata.⁷ Korištenjem legalnih poslovnih struktura, počinitelji gospodarskog kriminaliteta usvajaju legalna ili zakonita pravila ponašanja i prilagođavaju se novim zahtjevima, što u pravilu dovodi do njihove prikrivenosti u počinjenju kaznenih djela.

Vremenski razmak - detekcija gospodarskih kaznenih djela iz mnogih razloga je otežana, te se događa, u pravilu sa značajnih vremenskim odmakom. Dakle, od trenutka počinjenja kaznenog djela do otkrivanja, u pravilu prođe duži vremenski period. Uzroci toga odnose se na posljedicu kaznenog djela, koja nije odmah vidljiva, oštećeni ili treće osobe nisu pravovremeno prijavili

⁶ Roksandić Vidlička, S., Šamota, M., op. cit. str. 532. – 533.

⁷ Oswald, K., Die Implementation gesetzlicher Massnahmen zur Bekämpfung der Geldwasche in der Bundesrepublik Deutschland, Kriminologische Forschungsbereich, Freiburg im. B., Band 76., 1997., str. 18. - 20.

kazneno djelo, nedovoljna razina istražiteljske sposobnosti pri otkrivanju kaznenog djela itd.⁸

Stručnost i prilagodljivost počinitelja - počinitelji kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta su visokoobrazovane osobe, stručnjaci u svojoj oblasti, te osobe koje posjeduju posebne vještine i znanja u oblasti gospodarskog poslovanja i pravnim okvirima djelatnostima kojim se bave. Načini počinjenja kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta se veoma brzo mijenjaju i prilagođavaju novim okolnostima, izmjenama propisa i razvoju tehničkih sredstava, što izuzetno otežava pravovremeno otkrivanje i dokazivanje ove vrste kriminaliteta. Također, čine kaznena djela kojima se omogućuje proširenje kriminalnog polja djelovanja, suzbijanja konkurencije, eliminiranje protivnika iz državne vlasti i javne uprave itd.

Složenost - gospodarske aktivnosti su veoma složene i kompleksne, pa je time i gospodarski kriminalitet složen i specifičan. Načini počinjenja kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta su veoma različiti, što zahtjeva posebna znanja i vještine iz različitih područja. Dakle, područje djelovanja je široko i raznovrsno. Počinitelj ili zločinačka organizacija koja se bavi gospodarskim kriminalitetom nastoji u zakonitu djelatnost uložiti svaku dobit koju su stekli kriminalnim aktivnostima, da bi se sačuvao dobitak, a istovremeno prikrilo stvarno podrijetlo novca i time izbjegao rizik od otkrivanja i kaznenog progona. Ako je u pitanju zločinačka organizacija, onda čine kaznena djela kojima se omogućuje daljnji opstanak organizacije, a to su prije svega kaznena djela korupcije, prvenstveno u odnosu na predstavnike državne vlasti, a tu spadaju i kaznena djela kojima se legalizira protupravno stečena imovina, koja se ostvaruje pranjem novca, kao i drugim oblicima gospodarskog kriminaliteta.

Organiziranost počinitelja ili zločinačke organizacije - postojanje paralelne vlasti ili paralelnog sustava državnom sustavu, koji koruptivnim radnjama postoje konkurencija izvršnoj i zakonodavnoj vlasti. Područje djelovanja, profesionalnost, trajnost i veličina zločinačkih organizacija koje se bave gospodarskim kriminalitetom obično je proporcionalna njihovoj moći te samim time i opasnostima koje one mogu predstavljati za sigurnost neke države. Zajedničko i plansko kriminalno djelovanje osigurava perfekcionizam i profesionalnost u izvršenju kaznenog djela.⁹ Pri tome se za postizanje svog osnovnog cilja, st. stjecanja što veće materijalne dobiti, oslanjaju na korištenje najsuvremenijih i najnovijih tehnika i pomagala.

Protupravna imovinska korist - oduzimanje nezakonito stečene imovine jedno je od osnovnih pravnih načela, te istovremeno važno sredstvo borbe pro-

⁸ Oswald, K., op. cit. str. 12.

⁹ Detaljnije o tome vidi u: Derenčinović, D., op. cit. str. 77. – 81.

tiv gospodarskog kriminaliteta. Prouzrokovana šteta od gospodarskog kriminaliteta znatno je veća od štete koja proizilazi iz općeg kriminaliteta, a negativne posljedice se odražavaju na cjelokupan gospodarski sustav jedne države kao i na širu društvenu zajednicu. Dugotrajni cilj gospodarskog kriminaliteta odnosi se na stjecanje financijske moći. Financijska dobit vodi do svekolike moći i utjecaja, te je podloga za daljnje širenje kriminalnih aktivnosti, odnosno ulaganje u legalne gospodarske i financijske tijekove. Pod pranjem novca u suvremenom kaznenom pravu, politici suzbijanja kriminaliteta, gospodarskim transakcijama i policijskoj praksi smatra se pretvaranje „prljavog novca“ ili druge imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom u „čisti novac“, tj. onaj koji se može upotrijebiti i koristiti kao legalan prihod u bankovnom, trgovačkom, kupoprodajnom, investicijskom, poduzetničkom i drugim poslovima i načinima ulaganja.¹⁰

Transnacionalno obilježje gospodarskog kriminaliteta - nije pretjerano zaključiti, da je veći dio gospodarskog kriminaliteta na početku 21. stoljeća transnacionalan, kako po svom karakteru i oblicima ispoljavanja, tako i po načinu djelovanja. Njegovo važno obilježje postalo je prelazak državnih granica, dakle kriminalno djelovanje na teritoriju više država. Transnacionalno obilježje gospodarskog kriminaliteta znatno otežava rad policijskih službenika i tijela kaznenog progona, koji svojim aktivnostima smanjuju rizičnost kriminalnog djelovanja. Porast međunarodnog gospodarskog kriminaliteta omogućuje globalizacija u svjetskim razmjerima, koja dovodi do lakšeg protoka ljudi i roba preko državnih granica. To je stvorilo dobre uvijete za globalizaciju gospodarskog kriminaliteta i globalno povezivanje njegovih počinitelja.

3. Gospodarska kaznena djela u pozitivnom kaznenom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine

Gospodarska kaznena djela koja su propisana u važećim kaznenim zakonima donekle se razlikuju, prije svega stvarnom nadležnošću pravosudnih institucija koje su nadležne za njihovo otkrivanje, procesuiranje i kažnjavanje. Međutim, kada je u pitanju vrsta kaznenih djela i visina kaznenopravnih sankcija postoje određene razlike. Ove razlike ogledaju se u različitom propisivanju bića pojedinih kaznenih djela, iako je naziv kaznenog djela isti ili sličan. Također, pored osnovnih oblika djela, postoje i razlike u težim oblicima pojedinih djela kao i u visini i vrsti kaznenopravnih sankcija. Postoje kaznena djela koja

¹⁰ Detaljnije o tome vidi u: Aleksić, Ž., Škulić, M., Kriminalistika, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, sedmo izdanje, Beograd, 2010. str. 345. – 346., Oswald, K., op. cit. str. 10. - 13.

su propisana u Kaznenom zakonu Federacije BiH i Kaznenom zakonu Brčko Distrikta BiH, a koja nisu propisana u Kaznenom zakonu Republike Srpske, a to su: „Zloupotreba u postupku privatizacije,“ „Izrada lažne bilance,“ „Zloupotreba procjene,“ „Nedozvoljena trgovina zlatnim novcem i zlatom,“ „Nedozvoljena proizvodnja,“ dok kaznena djela koja su propisana Kaznenim zakonom Republike Srpske, a nisu propisana u druga dva spomenuta zakona jesu: „Neovlašteno primanje poklona ili darova,“ „Neovlašteno davanje poklona ili darova“ i „Zloupotreba u postupku javne nabavke“.

Analizirajući kaznena djela iz oblasti gospodarskog kriminaliteta, propisana u kaznenim zakonima u BiH posebno u entitetskim zakonima i Kaznenom zakonu Brčko Distrikta BiH, s aspekta primjene u praksi, može se zasigurno tvrditi da su pojedini oblici kaznenim djela zastarjeli te pojmovno neprecizno ili nedovoljno određeni, te čak nekada neprimjenjivi s obzirom na nove pojavne oblike i nove načine počinjenja ove vrste kažnjivih aktivnosti, pa takva situacija sigurno stvara značajne probleme u procesuiranju i dokazivanju ove vrste kaznenih djela. Upravo iz tog razloga pravosudne institucije u BiH imaju slabe rezultate kada su u pitanju osuđujuće presude nadležnih sudova za gospodarski kriminalitet. Počinitelji, bilo fizičke ili pravne osobe često ostaju nekažnjene, te nastavljaju svoje kriminalne aktivnosti sveprisutnim koruptivnim radnjama, jačajući time svoj položaj.

U okviru glave XVIII Kaznenog zakona BiH¹¹ propisana su „Kaznena djela protiv gospodarstva i jedinstva tržišta, te kaznena djela iz oblasti carina“.¹² U ovoj Glavi sadržana su opća kaznena djela protiv gospodarstva i jedinstva tržišta. Ono što karakterizira ovu Glavu kaznenih djela je činjenica da su u njoj propisana i tri carinska kaznena djela i to: „Krijumčarenje“¹³, „Organiziranje grupe ljudi ili udruženja za krijumčarenje ili rasparčavanje neocarinjene robe“¹⁴ i „Carinska prijevara.“¹⁵ Pored navedenih kaznenih djela u ovoj Glavi propisana su od članka 204. do članka 213. slijedeća kaznena djela: „Povreda ravnopravnosti u vršenju gospodarske dužnosti“¹⁶, „Krivotvorenje novca,“¹⁷

¹¹ Kazneni zakon BiH, Službeni glasnik BiH, broj: 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18.

¹² Detaljnije o tome vidi u: Petrović, B., i dr. Krivično pravo II. (Saučesništvo, krivične sankcije i posebni dio), Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2016., str. 268. – 278., Horović, S., Posebni dio kaznenog prava Bosne i Hercegovine, Knjiga I., Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2009., str. 163. – 190.

¹³ Kazneni zakon BiH, čl. 214.

¹⁴ Kazneni zakon BiH, čl. 215.

¹⁵ Kazneni zakon BiH, čl. 216.

¹⁶ Kazneni zakon BiH, čl. 204.

¹⁷ Kazneni zakon BiH, čl. 205.

„Krivotvorenje vrijednosnih papira,¹⁸ „Krivotvorenje znakova za vrijednost,¹⁹ „Krivotvorenje znakova za obilježje roba, mjera i tegova,²⁰ „Pranje novca,²¹ „Porezna utaja,²² „Neplaćanje poreza,²³ „Nedopuštena trgovina,²⁴ „Nedopuštena proizvodnja.²⁵

U Kaznenom zakonu Republike Srpske²⁶ gospodarska kaznena djela propisana su u Glavi XXIV pod nazivom: „Kaznena djela protiv privrede i platnog prometa,“ od članka 257. do članka 292.²⁷

Kazneni zakon Federacije BiH²⁸ i Kazneni zakon Brčko Distrikta BiH²⁹ imaju isti naziv grupe u kojoj su propisana gospodarska kaznena djela, i to: „Kaznena djela protiv gospodarstva i jedinstva tržišta te kaznena djela iz oblasti carina.“

4. Načini dokazivanja gospodarskog kriminaliteta

Dosadašnje iskustvo Bosne i Hercegovine u borbi protiv različitih pojava oblika gospodarskog kriminaliteta, kao i iskustva drugih država pokazuju, da redovna tužiteljstva svojim standardnim načinom rada i organizacijom nisu u dovoljnoj mjeri učinkovita u otkivanju, suzbijanju i kažnjavanju počinitelja kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta. Dokazivanje gospodarskog kriminaliteta je složen i dug posao koji zahtjeva maksimalno angažiranje svih sudionika u svim fazama kaznenog postupka. Poseban vid društvene opasnosti predstavlja organizirani gospodarski kriminalitet koji se odlikuje različitim pojavnim oblicima, posebno iskorištavajući sve nacionalne i međunarodne mo-

¹⁸ Kazneni zakon BiH, čl. 206.

¹⁹ Kazneni zakon BiH, čl. 207.

²⁰ Kazneni zakon BiH, čl. 208.

²¹ Kazneni zakon BiH, čl. 209.

²² Kazneni zakon BiH, čl. 210.

²³ Kazneni zakon BiH, čl. 211.

²⁴ Kazneni zakon BiH, čl. 212.

²⁵ Kazneni zakon BiH, čl. 213.

²⁶ Kazneni zakon Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 49/03, 108/04, 37/06, 73/10, 1/12, 67/13, 64/17, 15/21.

²⁷ Detaljnije o tome vidi u: Babić, M., i dr. Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga I., Zajednički projekt Vijeća Europe i Europske komisije, Sarajevo, 2005., str. 1701. - 1721.

²⁸ Kazneni zakon Federacije BiH, od članka 241. do članka 272.

²⁹ Kazneni zakon Brčko Distrikta BiH, Službene novine Brčko Distrikta BiH, broj: 10/03, 6/5, 21/10, 52/11, 26/16, 13/17, 50/18., od članka 235. do članka 272.

gućnosti rada. Organizirani gospodarski kriminalitet odlikuje se stručnošću i profesionalnošću počinitelja, povezivanjem s raznim strukturama službene vlasti, transnacionalnim obilježjem, te iskorištavanje svih mogućnosti djelovanja. Legalni gospodarski subjekti koriste se kao paravan za kriminalno djelovanje.³⁰ Upravo zbog svoje kompleksnosti i otežanog načina otkrivanja i dokazivanja, istraga i radnje dokazivanja gospodarskog kriminaliteta predstavljaju najsloženije oblike postupanja, koji uključuju brojne aktivnosti te veći broj sudionika, gdje svi moraju biti osposobljeni, educirani, posjedovati posebna znanja i vještine, te biti motivirani za ove aktivnosti. U otkrivanju i dokazivanju gospodarskog kriminaliteta suvremena kazneno – procesna zakonodavstva upotrebljavaju moderne i nove načine rada, a koji se prvenstveno odnose na upotrebu prikrivenih istražitelja, anonimnih i privilegiranih svjedoka, te primjenu novih tehničkih dostignuća, posebnih istražnih radnji, kao i osiguranje imuniteta za suradnike u kaznenom postupku.³¹ Posebice se naglašava važnost oduzimanja imovinske koristi stečene na nezakonit način, kroz prebacivanje tereta dokazivanja na optuženika, kao i predviđanje posebne nadležnosti za kaznena djela gospodarskog kriminaliteta.

4.1. Tijek istrage

Početak, tijek i završetak istrage propisan je u Zakonu o kaznenom postupku BiH.³² Tužitelj ima pravo i dužnost provesti istragu sukladno ovom Zakonu čim sazna da postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo, poduzeti potrebne mjere u cilju njegovog otkrivanja i provođenja istrage, pronalaženje osumnjičenika, upravljanje i nadzor nad istragom, te radi upravljanja aktivnostima ovlaštenih službenih osoba vezanim za pronalazak osumnjičenika i prikupljanje izjava i dokaza.³³

Istraga je propisana u Glavi XIX Zakona o kaznenom postupku BiH, odnosno od 213. – 225. članka. Na gospodarski kriminalitet uglavnom se odnose

³⁰

³¹ Detaljnije o tome vidi u: Sijerčić - Čolić, H., Krivično procesno pravo, Knjiga I., Krivičnoprocesni subjekti i krivičnoprocesne radnje, Peto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Univerzitet u Sarajevu - Pravni fakultet, Sarajevo, 2019., str. 464. – 480.

³² Zakon o kaznenom postupku BiH, Službene novine BiH, broj: 03/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 65/18.

Detaljnije o tome vidi u: Sijerčić - Čolić, H., Krivično procesno pravo, Knjiga II., Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci, Peto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Univerzitet u Sarajevu - Pravni fakultet, Sarajevo, 2019., str. 25. – 56..

³³ Zakon o kaznenom postupku BiH, čl. 35. st. 2.

članci: 213.- Obveza prijavljivanja kaznenog djela, 214.- Prijavljivanje kaznenog djela od strane građanina, 215.- Podnošenje prijave, 216.- Naredba o provođenju istrage, 217.- Provođenje istrage, 218. - Nadzor tužitelja nad radom ovlaštenih službenih osoba, 219.- Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza, 224. - Obustava istrage i 225. - Okončanje istrage.

4.2. Prijava kaznenog djela

Policijski službenici do početka saznanja o osnovama sumnje da je počinjeno neko kazneno djelo iz područja gospodarskog kriminaliteta mogu doći na dva načina: operativnim radom policije i vanjskim izvorima saznanja. Vanjski izvori saznanja najčešće se odnose na: obavještenje od građana, saznanje iz medija, prijave pravnih osoba, prijave svjedoka, anonimne prijave, prijave financijskih institucija, prijave nezavisnih i državnih revizora.

4.2.1. Operativni rad policije

Operativne aktivnosti policijskih službenika odnose se na aktivnosti na svim razinama vlasti, tj. državna, entitetska i županijska razina. Zadaća policije prvenstveno se odnosi na otkrivanje i sprječavanje kaznenih djela. Načini počinjenja i obilježja gospodarskih kaznenih djela zahtijevaju dodatni angažman policijskih službenika u smislu pravovremenog otkrivanja gospodarskog kriminaliteta. Obavijest o činjenicama koje upućuju na počinjenje gospodarskih kaznenih djela policijski službenik može prikupljati pojačanim osobnim angažmanom na svom radnom mjestu, koji se odnosi na analizu dokumentacije i saznanja, provjere i povezivanja raspoloživih podataka, uvida u materiju prije obrađivanja spisa, provjera podataka sadržanih u informacijskom sustavu MUP-a te njihova komparacija s drugim dostupnim bazama i registrima, obavještenja od građana i dr., te korištenjem operativnih veza, tj. izvora informacija, osoba koje kontinuirano daju obavijesti policiji za učinkovito obavljanje policijskih zadaća, a to su informatori i tajni izvjestitelji.³⁴

4.2.2. Analiza prijave kaznenog djela

Nakon prijema obavještenja da postoje osnovi sumnje da je počinjeno kazneno djelo formira se predmet i izvrši neophodna analiza izvještaja sa prijedlogom mjera. Cilj je u što kraćem roku pribaviti što detaljnije informacije koje će biti relevantne za dobivanje prave spoznaje problema te donošenje odluka.

³⁴ Orlović, A, Pajčić, M., Policijski izvodi kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta, 2007., str. 712.

Nakon poduzetih prvih radnji policijski službenik određen za rukovođenje kriminalističkom obradom izrađuje plan kriminalističke obrade.³⁵ Pri tome, daje se prijedlog za dokazivanje počinjenog kaznenog djela, koje se odnose na izjave osumnjičenog ili svjedoka na okolnosti prijave, podatke o fizičkoj ili pravnoj osobi, prijedlog za dostavu dokumentacije ili dokaza od državnih tijela, prijedlog za saslušanje svjedoka, prijedlog sudu za izdavanje naredbe za oduzimanje dokaza ili dokumentacije od fizičkih ili pravnih osoba, zahtjev za dopunu izvještaja nadležnim agencijama, prijedlog za razna vještačenja i druge mjere po ocjeni tužitelja.

4.3. Naredba o provođenju istrage

Početni stadij svakog istražnog postupka, predstavlja odluka o provođenju istrage koju tužitelj donosi u formi naredbe. Tužitelj nalaže provođenje istrage ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo, a u suprotnom ako postoje razlozi iz članka 216. stavak. 3. Zakona o kaznenom postupku BiH tužitelj donosi naredbu o neprovođenju istrage. S obzirom na postojeće odredbe Zakona o kaznenom postupku, uloga tužitelja u istražnom postupku koncipirana je kao uloga svojevrsnog menadžera istrage, koji u suradnji s ovlaštenim službenim osobama poduzima mjere koje se sastoje u planiranju istrage, rukovođenju istragom i nadzora nad istragom, odnosno nadzora nas radom ovlaštenih službenih osoba u istražnom postupku, te eventualno neposredno poduzima pojedine istražne radnje, a u cilju otkrivanja svih relevantnih činjenica i okolnosti koji se odnose na kazneno djelo i počinitelja.

Provođenje istrage obuhvaća nekoliko faza: naredbu u provođenju istrage, planiranje istrage i rukovođenje i nadzor nad istragom.³⁶ Rukovođenje i nadzor nad istragom obavlja tužitelj. To rukovođenje i nadzor nad istragom traje već od samog planiranja istrage pa do njenog okončanja te predstavlja svojevrzni kontinuitet planiranja koje se ostvaruje kroz rukovođenje i nadzor tužitelja. Ono obuhvaća aktivnu ulogu tužitelja u istrazi već od postojanja osnova sumnje da je počinjeno kazneno djelo.³⁷

4.3.1. Suradnja tužitelja i ovlaštenih službenih osoba

U otkrivanju gospodarskih kaznenih djela i u tijeku provođenja kriminalističkih obrada, tužitelji ostvaruju suradnju s mnogobrojnim nadležnim

³⁵ Detaljnije o tome vidi u: Orlović, A., Pajčić, M., op. cit. str. 713.

³⁶ Detaljnije o tome vidi u: Tegeltija, M., Krivična oblast, Modul 1., Javna ustanova centar za edukaciju sudaca i tužitelja, Sarajevo, siječanj, 2006., str. 19. – 20.

³⁷ Tegeltija, M., op. cit. str. 28.

institucijama u smislu koordinacije postupanja odnosno u smislu pribavljanja važnih činjenica i dokumentacije. Prema dosadašnjoj praksi istražni tim sačinjavaju predstavnici više agencija, porezne uprave inspekcije, Financijska policija Federacije BiH koji vrše razmjenu informacija i podataka i zajedno vrše prikupljanje dokaza u okviru svoje nadležnosti, te ih prezentiraju tužitelju uz sačinjavanje operativnog plana za istragu koji je neophodan ako se radi o organiziranom gospodarskom kriminalitetu. Dakle, formira se istražni tim koji djeluje pod nadzorom tužitelja, u koji ulaze službene osobe različitih agencija i institucija. Kod gospodarskih kaznenih djela, po pravilu, u samom početku korisno je osigurati preliminarni nalaz eksperta iz oblasti koja se istražuje kako bi istraga bila usmjerena na bitne činjenice i okolnosti, a kako bi se izbjeglo nepotrebno gubljenje vremena i resursa na prikupljanje irelevantnih dokaza za dokazivanje predmetnog kaznenog djela.³⁸ Pri tome, rukovođenje i nadzor nad istragom ne treba shvatiti kao sputavanje kreativnosti ovlaštenih službenih osoba koja sudjeluju u istrazi, nego upravo suprotno, ovlaštene službene osobe koje sudjeluju u istrazi pod rukovođenjem i nadzorom tužitelja moraju iskazati maksimalan stupanj kreativnosti ovlaštenih službenih osoba koja sudjeluju u istrazi, te je upravo to razlog zbog kojeg ovlaštene službene osobe treba uključiti u osmišljavanje istražne strategije i taktike već od samog planiranja istrage pa do okončanja istrage.³⁹

4.4. Posebne istražne radnje

Potrebu za uvođenjem posebnih istražnih radnji u kazneno - procesno zakonodavstvo nametnula je uostalom rastuća pojava gospodarskog i organiziranog kriminaliteta, te specifičnog i sofisticiranog načina počinjenja kaznenog djela, te organiziranost i konspirativnost počinitelja ovih kaznenih djela, uslijed čega je otkrivanje i gonjenje počinitelja predmetnih kaznenih djela klasičnim istražnim metodama postalo znatno otežano. Prilikom otkrivanja gospodarskih kaznenih djela, veoma često je prikupljanje dovoljnog broja i vrste dokaza, s kojima bi se moglo krenuti u postupak procesuiranja, povezan s nesrazmjernim teškoćama ili nemogućnosti pribavljanja objektivnih dokaza o kaznenom djelu. Ako su ispunjeni uvjeti iz članka 117. Zakona o kaznenom postupku BiH može se tražiti primjena posebnih istražnih radnji. Dakle, *Ratio legis* korištenja posebnih istražnih radnji u istražnim postupcima za kaznena djela gospodarskog kriminaliteta, temelji se da ponekad uobičajni dokazni metodi nisu dovoljni, jer zbog prirode kaznenih djela i njihovih počinitelja ne mogu se postići

³⁸ Tegeltija, M., op. cit. str. 29.

³⁹ Tegeltija, M., op. cit. str. 30.

neophodni procesni rezultati. Korištenje posebnih istražnih radnji posebice je važno kada su u pitanju složene kriminalne radnje, kao one što se odnose na pranje novca, kada počinitelji djeluju u sprezi s gospodarskim i finansijskim subjektima, prije svega bankama i sličnim finansijskim institucijama. Upravo zbog činjenice da se posebnim istražnim radnjama po pravilu zadire u neka od osnovnih ljudskih prava i sloboda, zakon o kaznenom postupku ne dopušta niti jedan izuzetak od pravila, da se te iste mogu primijeniti samo i isključivo po naredbi suda.

Dok traju posebne istražne radnje, vrši se analiza prikupljenih podataka sa povremenim izvještavanjem kako bi se daljnja istraga usmjeravala prema glavnom cilju, te se paralelno prikupljaju podaci, tj. dokazi koji upućuju na postojanje gospodarskog kriminaliteta. Posebno se vodi računa o tajnosti posebnih istražnih radnji, od čega često i ovisi uspješno provođenje istih. Postizanje veće učinkovitosti u primjeni posebnih istražnih radnji, teško je zamisliti bez odgovarajuće međunarodne suradnje, što posebno obilježava neke posebne istražne radnje, kao primjerice kontrolirana isporuka, koja po definiciji podrazumijeva prelazak nelegalnih i sumnjivih pošiljki, ulazak ili izlazak takvih na teritoriju jedne ili više država, uz znanje i pod kontrolom njihovih nadležnih tijela, a u cilju provođenja istrage i identificiranja osoba umiješanih u izvršenja djela.⁴⁰

4.5. Sačinjavanje operativnog plana za izuzimanje dokaza i pretres

Nakon što se prikupi dovoljno dokaza primjenom posebnih istražnih radnji, donosi se odluka o idućim radnjama u istrazi, koje se odnose na prikupljanje dokaza od državnih institucija, drugih pravnih i fizičkih osoba, putem slijedećih radnji dokazivanja: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari; naredba banci ili drugoj pravnoj osobi da dostavi podatke o bankovnim depozitima, privremeno oduzimanje sredstava namijenjenih za transakciju, naredba operateru telekomunikacija o dostavljanju podataka o korištenju usluga, privremeno oduzimanje imovine radi osiguranja koje se odnosi na zapljenu imovine, mjere zabrane korištenja ili raspolaganja imovinom.⁴¹

Od posebne je važnosti da tužitelj prati tijek provođenja posebnih istražnih radnji za čije su provođenje zadužene ovlaštene službene osobe, koje zahtijevaju poštivanje određenih strogih pravnih standarda. Ovlaštene službene osobe na osnovu prikupljenih izvjava i dokaza sačinjavaju izvještaj, uz koji prilažu i dostavljaju tužitelju sve predmete, skice, fotografije, spise o poduzetim

⁴⁰ Zakon o kaznenom postupku BiH, čl. 116. st. 2.

⁴¹ Detaljnije o tome vidi u: Sijerčić- Čolić, H., op.cit. Knjiga I., str. 369. – 386.

mjerama i radnjama, izjave i druge materijale koji mogu biti korisni za uspješno vođenje postupka uključujući sve činjenice i dokaze koji idu u korist osumnjičenom. Ukoliko ovlaštena službena osoba poslije podnošenja izvještaja sazna za nove činjenice, dokaze ili tragove kaznenog djela, dužna je prikupljati potreba obavještenja i izvještaj o tome kao dopunu prethodnog izvještaja predati tužitelju.⁴² Nakon podizanja i potvrđivanja optužnice, kada su svi dokazi dostupni obrani optuženog, odvjetnici redovito zahtijevaju da im se omogući uvid u svaki dokument koji se odnosi na primjenu posebnih istražnih radnji. Ne treba posebno naglašavati da odbrana, u cilju obaranja optužbe tužitelja, svaki proпуст nastoji iskoristiti u postupku pred sudom i istaknuti prigovor na zakonitost pribavljanja dokaza.

4.6. Ispitivanje osumnjičenog

Jedna od faza istražnog postupka je ispitivanje osumnjičenog od strane tužitelja ili od strane ovlaštenih službenih osoba po naredbi tužitelja.⁴³ Prije samog ispitivanja izvrše se sve neophodne pripreme na koje okolnosti treba ispitati osumnjičenog, uz upoznavanje o njegovim pravima i obvezama. Naime, ukoliko tužitelj odluči da već na samom početku istrage ispita osumnjičenog, on mu već u toj početnoj fazi prilikom ispitivanja, mora saopćiti sve osnove sumnje koje stoje protiv njega, te osumnjičeni u tom slučaju sa sigurnošću može znati što je predmet istraživanja tužitelja ili ovlaštenih službenih, te u tom slučaju on može formirati svoju obranu, odnosno da bi uopće formirao bilo kakvu obranu osumnjičeni bi morao znati da se protiv njega vodi istraga i radi čeka.

Iskaz osumnjičenog, iako predstavlja sredstvo obrane osumnjičenog, može poslužiti kao dokazno sredstvo. I u situaciji kada iskaz osumnjičenog ne sadrži priznanje može ponekad da se koristi za provjeru vjerodostojnosti i istinitosti drugih dokaza. Osumnjičenom, kao neposredno akteru događaja koji je predmet istrage, najbolje je poznato kako je djelo izvršeno.

4.7. Ispitivanje svjedoka

U kaznenom postupku svjedoci su vrlo važan faktor, ali često ostaju u sjeni postupka koji je primarno okrenut žrtvama i počiniteljima. Najprije će

⁴² Škulić, M., Uloga posebnih dokaznih radnji u suzbijanju organizovanog kriminaliteta, Tematski međunarodni naučni pristup, Primjena međunarodnog krivičnog prava, Organizovani kriminal, Intermex, Tara, 2007., str. 36.

⁴³ Sijerčić - Čolić, H., op. cit. Knjiga I., str. 395. – 403.

se utvrditi osobni podaci svjedoka te njegov odnos s okrivljenikom, potom ga se upozorava na dužnost iskazivanja istine i pravo da ne odgovori na pojedina pitanja. Svjedok se ispituje u različitim fazama postupka i od strane različitih osoba. U tijeku istrage vrši se ispitivanje svjedoka na točno određene okolnosti od strane tužitelja ili ovlaštene službene osobe, uz upoznavanje sa pravima i obvezama. Iskaz svjedoka je najčešći dokaz u kaznenom postupku. Međutim, ocjena iskaza svjedoka predstavlja najkompleksniju ocjenu dokazne vrijednosti ove radnje u odnosu na druge radnje dokazivanja. Svjedok je važan izvor saznanja prilikom utvrđivanja činjenica u kaznenom postupku. Prema tome, svjedok je pozvan da iznese saznanja o činjenicama, a ne svoja mišljenja, stavove, vrijednosne ocjene i slično. Saslušanje svjedoka u predmetima u oblasti gospodarskog kriminaliteta može biti od posebno velikog značaja za istragu. Postoje različiti načini ispitivanja svjedoka, ali u prvom redu je bitan ispravan pristup ispitivanju svjedoka. Prije svega, osoba koja ispituje svjedoka mora planirati u kojoj fazi istrage će određeni svjedok biti ispitan. Isto tako potrebna je dobra prethodna priprema za ispitivanje svjedoka. Tijekom ispitivanja svjedoka treba pažljivo saslušati i u pravom trenutku izvršiti procjenu i postaviti svjedoku ključna pitanja koja su bitna za istragu.⁴⁴

5. Međunarodna pravna pomoć

U tijeku istrage, pored dokaza koji se uobičajeno pribavljaju od domaćih državnih tijela i drugih institucija ili po naredbi suda, često se javlja potreba pribavljanja dokaza od drugih država, putem međunarodne pravne pomoći. Odobravanje i pružanje kazneno - pravne pomoći od strane neke države predstavlja potvrdu njenog suvereniteta. Pravna pomoć može se sastojati od slijedećih radnji: pribavljanje i razmjena obavijesti, izvještaja i dokumenata kada za to nije potreba prisila uključujući i izjave osumnjičenika ili drugih osoba, razmjenjivanje obavijesti, tj. informacija koje omogućuju ili doprinose istraživanju ili sprječavanju kriminalnih aktivnosti, razmjenjivanje zakona i drugih zakonskih propisa iz područja kaznenog prava i drugih područja kada je to potrebno za vođenje kaznenog postupka, razmjena pravnih stajališta iz kaznenopravnog područja, razmjena ostalih podataka.⁴⁵ Kada Bosna i Hercegovina primi zamolnicu, glavno nadležno tijelo mora se uvjeriti kako su zadovoljene pretpostavke predviđene člancima 7. i 97. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kazne-

⁴⁴ Sijerčić - Čolić, H., op. cit. Knjiga I. str. 422. – 425.

⁴⁵ Hržina, D., Međunarodna pravna suradnja u kaznenim stvarima, teorijski i praktični aspekti, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Zagreb, 2016., str. 16.

nim stvarima.⁴⁶ Važno je naglasiti da sve aktivnosti koje su vezane za taj proces, a koje traži strana država, moraju biti poduzete sukladno domaćem Zakonu o kaznenom postupku i drugim kaznenopravnim propisima.

Molba za pravnu pomoć koja se upućuje drugoj državi mora ispunjavati određenu formu i sadržaj neophodan da zamoljena država, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, udovolji molbi. U molbi za međunarodnu kazneno - pravnu pomoć potrebno je navesti o kojem se kaznenom djelu radi, koja vrsta pomoći se traži, te navesti sve okolnosti koje se odnose na izvršenje kaznenog djela. Postupci pružanja međunarodno - pravne pomoći za kaznena djela gospodarskog kriminaliteta mogu trajati duži vremenski period, što u pravilu može produžiti istragu. S obzirom na karakter počinitelja i vrstu kaznenog djela pojedine države s obzirom na svoje unutrašnje pravo zahtijevaju dodatne podatke i objašnjenja ili neku drugu dodatnu aktivnost tužitelja tijekom trajanja ovog postupka. Kao primjer može se navesti način upućivanja zahtjeva za privremeno zamrzavanje imovine, gdje neke zamoljene države zahtijevaju da takvu mjeru prvo donese sud države moliteljice, a nakon toga zamoljena država odlučuje o ovom zahtjevu. Molbe za međunarodnu pravnu pomoć upućuje se pozivom na bilateralni sporazum ukoliko je zaključen sa zamoljenom državom ili, u suprotnom, s pozivom na Europsku konvenciju o pružanju pomoći u kaznenim stvarima. Neke zamoljene države mogu zahtijevati potvrdu da se zahtjev ne odnosi na porezne, političke ili vojne prijestupe. Naravno, pružanje međunarodne kazneno - pravne pomoći u predmetima koji se odnose na gospodarski kriminalitet obično podrazumijeva pribavljanje dokumenata od banaka i drugih finansijskih institucija. Neke države mogu odbiti pružanje zatražene pomoći, zato što materijal koji se potražuje potpada pod zakone ili propise koji uređuju tajnost bankovnih podataka.⁴⁷

5.1. Pretpostavke za pružanje međunarodne kaznena pravne pomoći za kaznena djela gospodarskog kriminaliteta

Postoji više pretpostavki prema izgrađenim međunarodnim standardima koje moraju biti zadovoljene kako bi jedna država pružila traženu međunarodnu kazneno - pravnu pomoć.⁴⁸

⁴⁶ Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, Službeni glasnik BiH, broj: 53/09, 58/13.

⁴⁷ Švicarska je jedna od država koje često odbijaju pružanje međunarodne pravne pomoći, pozivajući se na tajnost bankovnih podataka.

⁴⁸ Uzajamna pravna pomoć - Priručnik, Savet Evrope, Beograd, 2013. str. 19.

1. Zamoljena država može odbiti pravnu pomoć ukoliko bi pružanje zatražene pomoći bili štetno ili bi ozbiljno ugrozilo interese zamoljene države kao što je predviđeno u članku 2(b) Konvencije Vijeća Europe iz 1959. godine „...zamoljena strana smatra da bi udovoljenje zahtjevu moglo povrijediti njen suverenitet, sigurnost, javni poredak ili interese od suštinskog značaja za državu.“ Kada se pojavi takav predmet koji može biti odbijen po ovom osnovu, država moliteljica i zamoljena država bi trebale postupiti uzajamnom dogovaranju, kako bi tu stvar riješile i postigle ravnotežu između međunarodne suradnje i zaštite nacionalnih interesa jedne od država.

2. Potrebno je poštovati ako zamoljena država zahtjeva reciprocitet od države moliteljice. Međunarodni dokumenti prepoznaju ova odstupanja u praksi i općenito, te propisuju kako odsustvo reciprociteta predstavlja diskrecijski razlog za odbijanje zahtjeva koji je upućen pozivanjem na konkretan međunarodni dokument.

3. Opće pravilo je da navedeno ponašanje predstavlja kazneno djelo i u državi moliteljici i u zamoljenoj državi, pravilo dvostruke inkriminacije.

4. Međunarodna kazneno - pravna pomoć mora se odnositi na kazneni postupak, bez obzira je li riječ o fazi istrage ili je postupak već počeo, što znači: istraga ili sudski postupak koji se vodi protiv počinitelja kaznenog djela shodno općim zakonskim odredbama.

5. Iako se u zamolnici ne treba posebno naglašavati, jedan od temeljnih preduvjeta za formalnu pravnu pomoć predstavlja pružanje garancija za pravedno suđenje kao i poštivanje temeljnih prava, propisanih Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Država može odbiti pružanje međunarodne kazneno - pravne pomoći, navodeći kao razlog da je zahtjev za pružanje pravne pomoći upućen kako bi se kazneno djelo gonilo ili kaznila neka osoba zbog njegovog spola, rase, vjerske pripadnosti, nacionalnog, etničkog porijekla ili političkih stavova. Kao i kad je riječ o tvrdnji da se radi o političkom kaznenom djelu, ne bi trebalo uskratiti pružanje pravne pomoći zatražene zamolnicom samo na temelju općih optužbi da se radi o progonu. Takva tvrdnja mora biti valjana obrazložena uvjerljivim činjenicama ili dokazima.⁴⁹

6. Zahtjev mora sadržavati opis činjenica na kojima se zasniva istraga ili sudski postupak, mora biti što detaljniji i mora navesti zbog čega je dokazni materijal koji se zamolnicom traži potreban, odnosno u koju će svrhu biti upotrijebljen.

7. U zamolnici se treba izričito pozvati na međunarodni sporazum ako su i država moliteljica i zamoljena država potpisnice takvog multilateralnog ili bilateralnog sporazuma.

⁴⁹ Uzajamna pravna pomoć, Priručnik, op. cit. str. 35. i 36.

Zaključak

U dosadašnjoj praksi uočeno je više problema koji otežavaju istragu, odnosno kvalitetno procesuiranje i dokazivanje kaznenih djela iz ove oblasti. Detaljna analiza ove problematike, te poduzimanje odgovarajućih mjera u otklanjanju problema može olakšati pronalaženje odgovarajućih rješenja u cilju podizanja uspješnosti procesuiranja gospodarskih kaznenih djela.

Obilježja gospodarskog kriminaliteta su posebna i složena, te samim time zahtijevaju opsežan, temeljit i dugotrajan način istrage. U praksi je čest slučaj da se istrage u oblasti gospodarskog kriminaliteta vrše kao da se radi o općem kriminalitetu, što je pogrešan pristup i takav način istrage ne daje očekivane rezultate. Za uspješno vođenje istrage policiji je potrebna pomoć i drugih državnih tijela, posebno: Porezne uprave, Carinske uprave, Financijske policije banaka i drugih financijskih institucija. Osnovni dokazi odnose se na dokumente na osnovu kojih se vrše razna vještačenja i sačinjavaju vještački nalazi, koji služe za dokazivanje kaznenih djela. U svezi s načinom istrage u predmetima gospodarskog kriminaliteta, težina istrage dolazi do izražaja jer je dugotrajna, detaljna i zahtjeva osiguranje velikog broja dokaza, a neophodno je uz kompletan tužiteljski tim, sudjelovanje većeg broja ovlaštenih službenih osoba iz više agencija, što uvjetuje visok stupanj koordinacije u cilju postizanja dobrih rezultata.

Da bi se uspješno radilo na otkrivanju i dokazivanju gospodarskog kriminaliteta, neophodno je da u agencijama budu zaposlene osobe koje su stručno osposobljene za te poslove, što često nije slučaj, tako da u otkrivanju kaznenih djela iz ove oblasti često sudjeluju osobe koje nemaju potrebne znanja i vještine. Također, za uspješno suzbijanje gospodarskog kriminaliteta neophodno je postojanje dovoljnog broja stručnog kadra u tužiteljstvima, koji je neophodan da u koordinaciji sa ovlaštenim službenim osobama iz agencija uspješno sudjeluje u svim fazama istrage kako bi se uspješno okončao postupak. Za otkrivanje i dokazivanje gospodarskog kriminaliteta neophodna je tehnička opremljenost kako agencija, tako i tužiteljstva, što kod nas često nije slučaj. Tako se dešava da na najsloženijim istragama, ovlaštene službene osobe nemaju osnovne tehničke pretpostavke koje su neophodne za uspješno sudjelovanje u istrazi, što se negativno odražava na konačan uspjeh istrage.

Na opseg gospodarskih kaznenih djela i slabe rezultate pravosudnih tijela koji se postižu u oblasti sprječavanja nesumnjivo utiče i nedorečenost zakonske regulative koja definira ovu oblast. Pojedini oblici gospodarskih kaznenih djela su zastarjeli i pojmovno neodređeni, čak i nekada neprimjenjivi s obzirom na nove pojavne oblike i nove načine počinjenja gospodarskog kriminaliteta.

METHODS OF DETECTION OF ECONOMIC CRIME

Abstract

The author introduces a brief explanation of the concept and main features of economic crime, highlighting the criteria by which economic crime differs from other forms of crime. In the rest of the article, the author analyses economic crimes according to the positive legislation of Bosnia and Herzegovina, emphasizing the differences that exist in content regulation of certain crimes but primarily dictated by the jurisdiction of judicial institutions and other institutions responsible for pursuit and prosecution. The central part of the article refers to the methods of detection of economic crime, where we present a brief overview of actions by authorized officials and prosecutors. The article emphasizes international criminal legal assistance and lists the preconditions necessary for its provision. In the conclusion, the obstacles regarding detection, proving and prosecution of economic crime are listed as reasons for the small number of prosecuted crimes from this area.

Key words: economic crimes, detection, investigation, degree of detection, legislation, authorized officials, international criminal legal assistance, specific investigations.